

Konkurrensen i Sverige 2018

Kapitel 27 Elmarknaden

RAPPORT 2018:1

Utdrag

Det här dokumentet innehåller ett utdrag ur Konkurrensverkets rapport Konkurrensen i Sverige (rapportserie 2018:1).

Du kan läsa hela rapporten på vår webbplats

<http://www.konkurrensverket.se/publikationer/konkurrensen-i-sverige-2018/>

27 Elmarknaden

I detta kapitel beskrivs först elmarknadens struktur och regelverk översiktligt. Därefter följer ett avsnitt om grossistmarknaden, det vill säga när elbolag köper och säljer el av varandra. Slutligen följer ett avsnitt om trender på slutkundsmarknaden.

27.1 Elmarknadens struktur och regelverk

Den svenska elmarknaden är sedan 1996 konkurrensutsatt vad gäller handel och produktion. Elnätsverksamheten är däremot ett reglerat så kallat naturligt monopol. Efter omregleringen skedde det en konsolidering inom branschen. En del kommuner sålde sina energiföretag, ibland enbart de konkurrensutsatta delarna. Flertalet företag på marknaden utgörs dock fortfarande av energikoncerner med verksamheter inom elhandel, elnät och ofta även elproduktion. Ägandet är blandat med offentliga och privata företag och flera av företagen är kontrollerade av utländska ägare. Statliga Vattenfall är fortsatt marknaden största företag och flertalet av företagen är kommunalt ägda.

De regelverk som utgör ramen för elmarknaden är i huvudsak den svenska ellagen samt EU:s direktiv, förordningar och kommissionsriktlinjer samlade inom det tredje inre elmarknadspaketet.³⁹² EU-lagstiftningen ses för närvarande över i samband med att det så kallade Vinterpaketet förhandlas. Paketet innehåller förslag för en mer modern och flexibel energimarknad inom EU, rättvisa villkor

---

³⁹² Ellagen (1997:857) samt främst Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/72/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och förordning (EG) nr 714/2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.

för konsumenter, smarta städer, ökad energieffektivisering, en fungerande energiunion med mera.³⁹³

27.2 Elnätet

Det svenska elnätet består av tre delar: stamnät, regionnät och lokalnät. Dessa skiljer sig åt, framför allt vad gäller spänningsnivåer. Stamnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer. Regionnäten transporterar el från stamnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder.

Svenska kraftnät (SvK) förvaltar det svenska stamnätet och ansvarar som systemoperatör för att upprätthålla kraftbalansen och driftsäkerheten i det svenska elnätet. Lokal- och regionnätsföretagen driver och garanterar leveranssäkerheten i sina respektive nät. De svenska elnäten drivs som reglerade monopol där Energimarknadsinspektionen (Ei) i enlighet med ellagens bestämmelser granskar nätföretagens intäkter och bedömer om de är skäliga.

27.3 Grossistmarknaden för el

El handlas i huvudsak på den fysiska handelsplatsen Nord Pool, en elbörs som är gemensam för Norden och Baltikum. På Nord Pool finns cirka 380 aktiva handelsaktörer; främst elproducenter,

---

³⁹³ EU-kommissionen lämnade i november 2016 lagförslaget Clean Energy for all Europeans (Ren energi för alla i Europa, även kallat Vinterpaketet) till parlamentet och rådet för beredning. Paketet innehåller elmarknadsdirektiv, elmarknadsförordning, förordning för ACER, förordning för styrning av EU:s energipolitik, energieffektiviseringsdirektiv, förnybarhetsdirektiv och krisberedskapsförordning. Paketet beräknas vara färdigförhandlat under 2018.

elhandelsföretag, stora elförbrukare samt elmäklare. Via överföringsförbindelser sker även handel med Polen och Tyskland. Under 2017 omsattes närmare 400 TWh inom de nordisk-baltiska elområdena på Nord Pool, vilket motsvarade cirka 95 procent av den totala produktionen. Därutöver sker viss bilateral handel direkt mellan producenter och köpare, normalt även då med börspriset som utgångspunkt vid prisbestämningen. På Nord Pool finns en dagen före-marknad, kallad Elspot, där merparten av handeln sker och en intradag-marknad, Elbas³⁹⁴, där aktörerna under dagen kan handla sig i balans fram till en timme före leverans. Därutöver finns nordiska balans- och reglerkraftmarknader där SvK och övriga nordiska systemoperatörer köper upp- och nedreglering för att hålla elsystemet i balans. Finansiell handel – handel på längre sikt än ett dygn, terminshandel, prissäkring med mera – sker i huvudsak på Nasdaq Commodities.

Den totala användningen av el i Sverige, inklusive förluster vid överföring, var cirka 141 TWh år 2017, en nivå som varit relativt stabil de senaste åren. Elproduktionen inom Sverige uppgick samma år till cirka 160 TWh, det vill säga nettoutbytet var en export på cirka 20 TWh. Elproduktionen i Sverige utgörs främst av vattenkraft och kärnkraft (40–45 procent vardera) och resterande består av ungefär lika delar övrig värmekraft (främst kraftvärme och kondenskraft) respektive vindkraft.

Möjlig elproduktion varierar år från år främst beroende på nederbörd och därmed tillgång till vatten och fyllnadsgraden i vattenkraftsdammar samt tillgängligheten i kärnkraftverken. Under de senaste tio åren har den totala produktionen varierat mellan knappt

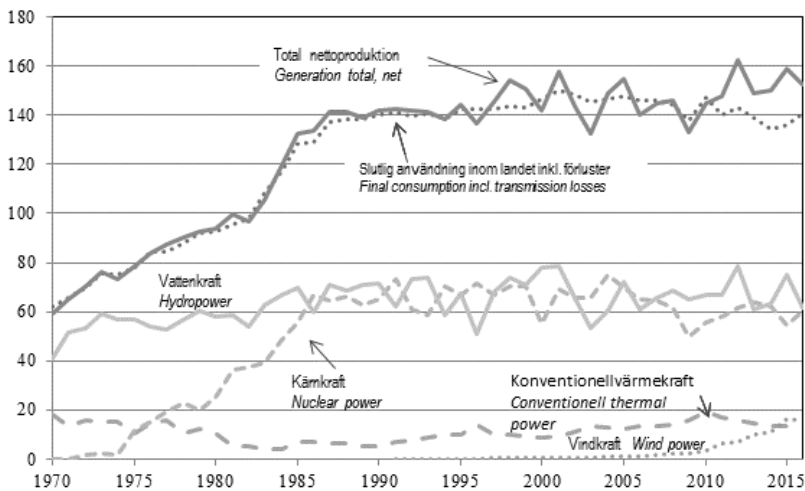
---

³⁹⁴ Elbörserna i Europa har tagit fram en gemensam plattform för intradag-handel som tas i drift den 13 juni 2018. Syftet är att skapa en mer likvid marknad. Plattformen möjliggör för intradag-handel mellan de nordiska och baltiska länderna samt Belgien, Holland, Tyskland, Frankrike, Luxemburg, Österrike, Spanien och Portugal (www.svk.se 2018-01-31).

135 och drygt 160 TWh, vilket innebär att Sverige oftast varit nettoexportör av el på årsbasis. Vindkraften har under senare tid successivt ökat sin andel av produktionsmixen och produktionen som 2017 uppgick till 17 TWh stod för ungefär elva procent av den totala svenska elproduktionen.

Total vindkraftsproduktion kan liksom övriga produktionslag vara olika från år till år men varierar framför allt väsentligt mycket mer kortsiktigt beroende på vind- och väderleksförhållanden. Enstaka timmar eller dygn kan därför produktionen och utbytet med grannländerna variera betydligt och resultera i en samlad import eller export.

Figur 31 Konsumtion och produktion av el 1970–2016, TWh netto, Energimyndigheten³⁹⁵

³⁹⁵ Energimyndigheten (2017) Årliga el-, gas- och fjärrvärmeförsörjningen (för år 2016).

27.3.1 Konkurrensen på marknaden för elproduktion

Efter att marknaden för elproduktion öppnats för konkurrens 1996 påbörjades en omstrukturering av marknaden. Flera små företag, ofta kommunalt ägda och anläggningar ägda av elintensiv industri, köptes upp av etablerade producenter som Vattenfall och de olika företagskonstellationer som sedermera blev Fortum och Eon. Samtidigt minskades överkapaciteten i branschen genom att anläggningar med höga produktionskostnader lades ner som ett resultat av den ökade konkurrensen. Under perioden 1996–2005 hanterade Konkurrensverket ett 50-tal koncentrationsärenden inom elsektorn. De tre största producenterna med anläggningar i Sverige är Vattenfall, Uniper³⁹⁶ och Fortum som hade en samlad marknadsandel på 71 procent 2016. Denna andel har sjunkit från 90 procent 1996.³⁹⁷ Statkraft Sverige och Skellefteå Kraft är andra medelstora svenska elproducenter. Dessa fem företag har för närvarande tillsammans en marknadsandel på cirka 80 procent på den svenska marknaden.

Mot bakgrund av att i stort sett all grossisthandel med el i dag sker på den gemensamma elbörsen Nord Pool är förhållandena på den nordiska marknaden oftast mer intressanta ur ett konkurrensperspektiv än den nationella svenska marknaden.³⁹⁸ Marknadsandelen för de tre största elproducenterna (Vattenfall, Statkraft och Fortum) på den nordiska marknaden har en längre tid varit relativt stabil kring 40 procent. Tillsammans med Unipers och Skellefteå Krafts

---

³⁹⁶ Eon delades 2016 upp i två företag: Uniper med svensk vatten- och kärnkraft och Eon med förnybar el samt nät- och elhandelsverksamhet. Fortum lade i slutet på 2017 ett bud på Eons aktier i Uniper motsvarande 47 procent av ägandet i företaget. Eon accepterade budet i januari 2018. Affären kommer att prövas av konkurrensmyndigheter inom EU.

³⁹⁷ Källor för marknadsandelar: Energimyndigheten (2017) *Energiindikatorer 2017* ER 2017:09 samt Energiföretagen Sverige.

³⁹⁸ Den nordisk-baltiska marknaden är för närvarande indelad i 15 elområden (i Sverige fyra). Beroende på begränsningar i överföringskapacitet, flaskhalsar, mellan dessa elområden kan pris- och konkurrensförhållanden på marknaden variera över tid. Därför kan delmarknader bestående av ett eller flera elområden tidvis vara de konkurrensmässigt mest intressanta.

produktion uppgår den gemensamma marknadsandelen till cirka 48 procent. Därutöver finns ett 160-tal elproducenter som är aktiva på Nord Pool. De övergripande förutsättningarna för en fungerande konkurrens kan mot denna bakgrund bedömas vara tillfredsställande på denna marknad.

Flera nya EU-förordningar, så kallade nätföreskrifter, har trätt i kraft under de senaste åren. Av särskilt intresse för konkurrensen på elmarknaden är de möjligheter till konkurrens mellan elbörser som öppnas genom CACM-riktlinjen³⁹⁹ inom dagen före- respektive intradag-marknaden inom samma elområde. I dag sköts all fysisk handel i de nordisk-baltiska elområdena av Nord Pool utan konkurrens från andra börser. Den europeiska elbörsen Epex Spot fick under 2017 tillstånd att bedriva börshandel i nordiska elområden. Nord Pool och Epex är därmed båda nominerade elmarknadsoperatörer (NEMO) som får bedriva elbörsverksamhet inom området.⁴⁰⁰ Nord Pool, i dag även aktiv i främst Storbritannien och Tyskland, har på motsvarande sätt blivit NEMO inom totalt 15 europeiska länder. Börskonkurrens förekommer på vissa marknader redan i dag, bland annat i Storbritannien (Nord Pool och Epex), men från 2018 kommer allt fler marknader att få konkurrerande elbörser.

27.3.2 Utvecklingstendenser och utmaningar

Klimatförändringarna medför att Sverige och andra länder behöver ställa om elproduktionen för att minska utsläppen och en utbyggnad av förnybar el pågår. Den utveckling som sker mot en mer variabel och mindre planerbar förnybar elproduktion, främst en ökad andel vind- och solkraft i det svenska och nordiska elsystemet,

---

³⁹⁹ Förordning (EU) nr 2015/1222 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (CACM-riktlinjen).

⁴⁰⁰ Energimarknadsinspektionen (2017) *Sveriges el- och naturgasmarknad 2016*, Ei R2017:04 och Nord Pools webbsida.

innebär samtidigt utmaningar för den etablerande marknadsmodellen kallad "Energy-only". Modellen innebär i korthet att producenten enbart får betalt för levererad el. I den renodlade modellen ger prissignalerna investeringsincitament och det är investerarna som bestämmer vilka kraftslag som de investerar i. I Sverige har modellen dock kompletterats med ett stödsystem för förnybar el (elcertifikatsystemet) samt en tillfällig (t.o.m. 2025) och successivt minskande effektreserv för att begränsa risken för effektbrist vid extremt kallt väder eller fallerande produktion.

Systemutmaningarna består främst i att den av klimatskäl subventionerade vind- och solenergin har extremt låga rörliga kostnader. Detta är positivt för konsumentkollektivet då det innebär en press nedåt på det i huvudsak marginalkostnadsbaserade elbörspriset. Vid god tillgång på vind- och solenergi blir dock få andra kraftslag konkurrenskraftiga och övrig konventionell elproduktion med högre rörliga kostnader riskerar därför att på längre sikt slås ut från marknaden. En allt högre andel av dessa förnybara kraftslag i elsystemet riskerar därmed att medföra effektbrist under perioder med hög efterfrågan i förhållande till tillgången till vind- och solenergi.

Det finns därför en oro för om elen ska räcka vissa tider på dygnet i framtiden. För svensk och nordisk del kopplas denna oro särskilt till att svensk kärnkraft börjat att avvecklas och ytterligare reaktorer kommer att tas ur drift från 2019/2020. Den egentliga utmaningen är dock inte om det totalt kommer att kunna produceras tillräckligt med elenergi, utan om el alltid finns tillgänglig vid de tillfällen den som mest behövs.

För att hantera denna situation har inom flera länder i Europa olika typer av så kallade kapacitetsmarknader planerats och vissa fall redan införts. Genom att exempelvis varje år upphandla viss produktionskapacitet som alltid ska finnas tillgänglig om väder- och vindförhållanden begränsar möjlig förnybar elproduktion, minskas

riskan för effektbrist. Kapacitetsmarknader stör dock den normala marknadsfunktionen och EU-kommissionen, EU:s energireglerare (ACER, CEER) och konkurrensmyndigheter inom EU är därför generellt negativa till att kapacitetsmarknader etableras. EU-kommissionen har utarbetat ett förslag med riktlinjer för under vilka förutsättningar kapacitetsmarknader kan accepteras.⁴⁰¹ Frågan om kapacitetsmarknader ingår för övrigt som en del i förhandlingarna om ovan nämnda Vinterpaket.

Ei har inom två regeringsuppdrag analyserat effekterna av en ökad andel variabel elproduktion och vilka åtgärder som kan krävas för att den svenska elmarknaden fortsatt ska fungera effektivt.⁴⁰² Ei anser inte att det finns behov att göra drastiska förändringar i dagens utformning av elmarknaden (t.ex. införa en kapacitetsmarknad). Genom att vidareutveckla nuvarande marknadsmodell ges förutsättningar för en väl fungerande marknad även med en ökad andel variabel elproduktion. Ei noterar att flera förbättringsområden är utanför nationell kontroll, eftersom det är frågor där regelverket beslutas på EU-nivå. Sverige bör därför verka för en teknikneutral och handelsfrämjande inriktning i de internationella regelverken. En förutsättning för en bibehållen marknadsfunktion är enligt Ei framför allt en ökad flexibilitet i elsystemet; flexibel produktion, lagring och framför allt ökad efterfrågefleksibilitet.

Konkurrensverket delar Ei:s bedömning kring möjligheterna att utveckla dagens marknadsmodell. En ökad efterfrågefleksibilitet

---

⁴⁰¹ I november 2017 lade EU-kommissionen fram ett förslag om kapacitetsmarknader. Förslaget innebär bland annat att kapacitetsmekanismer ska vara gränsoverskridande, ska utvärderas kontinuerligt och fasas ut om ett lands försörjningstrygghetsmål kan nås utan mekanismen samt att en EU-gemensam utvärderingsmetod ska tas fram. Om problem med tillräckliga resurser inte identifierats med den gemensamma metoden ska medlemsstaten inte tillåtas ha kapacitetsmekanismer.

⁴⁰² Energimarknadsinspektionen (2016) *Ökad andel variabel elproduktion – effekter på priser och producenters investeringsincentiv* Ei 2016:14 och (2016) *Åtgärder för ökad efterfrågefleksibilitet i det svenska elsystemet*, Ei R 2016:15.

med utvecklade produkter och tjänster behövs för att underlätta samt göra det enkelt och lönsamt för elkunder att vara mer flexibla i sin elanvändning. Genom minskad förbrukning vid tillfällen med begränsad förnybar produktion kan riskerna för akut effektbrist men även behov av extra alternativ produktionskapacitet minskas.

Fortsatt utbyggnad av överföringsförbindelser såväl internationellt som nationellt är vidare nödvändigt för att minska kapacitets- och därmed handelsbegränsande flaskhalsar i elnäten. EU-regelverk bör utvecklas för att ge incitament till att fler länder i Europa utvecklar sina elsystem med etablering av elområden på liknande sätt som gjorts i bland annat Sverige och Norge. Förutom ny infrastruktur och stärkta EU-regelverk krävs också en aktiv övervakning av kommissionen och regleringsmyndigheter för att tillse att alla medlemsstater bidrar till att målet med en gemensam europeisk elmarknad kan uppnås. Sverige bör inom EU-samarbetet aktivt verka för denna utveckling.

Ett exempel på att tillsynen bör skärpas är att Ei och övriga tillsynsmyndigheter i en rapport⁴⁰³ har pekat på att kapaciteten ofta begränsas inom Europa för att gynna nationella marknader. Kapaciteten på Swepol Link och Baltic Cable begränsas ofta i strid med regelverket, främst på den polska respektive tyska sidan av gränsen. Anledningen till begränsningarna uppges vara att interna begränsningar i näten i Polen och Tyskland inte hanteras på ett korrekt sätt, med elområdesindelning eller mothandel. Beteendet är alltså detsamma, förflyttning av interna flaskhalsar till nationsgräns, som var grunden till att kommissionen tvingade SvK att införa elområden i Sverige under 2011.

---

⁴⁰³ ACER/CEER (2016) *Annual report on the results of monitoring the internal electricity and gas markets in 2015 – retail markets* kommentar av Ei i *Second Opinion* (2017-12-08).

Solenergi, prosumenter och blockkedjeteknologi

Produktion av solenergi av aktörer som förbrukar del av elen själv och säljer resten, så kallade "prosumenter", har blivit allt vanligare. Om anläggningen (tillfälligt) producerar mer el än den egna förbrukningen kan överskottsel normalt matas in på elnätet till viss ersättning. För detta krävs någon form av avtal med elhandelsföretag och lokal nätägare. Bland annat eftersom det finns politiska mål om ökad andel förnybar elproduktion förväntas denna typ av elproduktion utvecklas och öka i framtiden. Som en del i den pågående digitaliseringsprocessen har en utveckling av tjänster som bygger på så kallad blockkedjeteknologi påbörjats och testats i syfte att möjliggöra och effektivisera transaktioner mellan "solelsprosumenter".⁴⁰⁴ Ett användningsområde skulle kunna vara att villaägare med solceller på taket säljer el direkt till grannar i bostadsområdet och att transaktionerna verifieras med blockkedjefunktioner.

Det är viktigt att påpeka att användning av blockkedjor endast är en digital kommunikationsteknologi för verifiering av transaktioner och ersätter alltså inte den fysiska distributionen av el i nätet. Gällande regelverk för elhandel, elnätsverksamhet, in- och utmatning av el på elnätet, elskatter med mera är omfattande. För att tillämpning av blockkedjeteknologi på det sätt som skisserats ovan krävs en översyn och anpassning av nu gällande regelverk.

---

⁴⁰⁴ Fortum har bland annat simulerat blockchainteknologin i en bostadsrättsförening med solceller, batterier och elbilar. (Valestrand, Morten [2017] "Flyttade blockchainprojekt från Stockholm till Indien" i *Second opinion* [2017-11-07]). Företaget LO3 Energy har i samarbete med Epex ett pilotprojekt där micronät sammankopplas med grossistmarknaden på Epex med hjälp av blockchainteknologi (Sverrisson, Snjólfur Richard och Boselli, Muriel (2017) LO3, Epex Spot to link microgrids with blockchain – update" i *Montel* (2017-12-12).

27.3.3 Grossistmarknaden för el i framtiden

Sammanfattningsvis står grossistmarknaden för el inför stora utmaningar med en allt högre andel variabel och mindre planerbar samt fortsatt subventionerad förnybar elproduktion. Konkurrensverket anser dock, i likhet med Ei, att nuvarande marknadsmodell med ersättning endast för levererad el är fortsatt funktionell förutsatt att bland annat en ökad efterfrågefleksibilitet kan uppnås. Marknadsstörande kapacitetsmarknader bör inte övervägas. Sverige bör inom EU-samarbetet aktivt arbeta för en teknikneutral och handelsfrämjande inriktning i de internationella regelverken. En fortsatt utbyggnad av överföringsförbindelserna och förstärkt tillsyn för att motverka att kapaciteten i näten begränsas av nationella hänsyn är andra viktiga frågor som Sverige bör arbeta för inom EU.

27.4 Slutkundsmarknaden

Slutkundsmarknaden för el (elhandelsmarknaden) har förändrats sedan omregleringen 1996. Som nämnts köptes många kommunala elhandelsverksamheter inledningsvis upp av främst de stora aktörerna som ökade sina marknadsandelar. Vissa kommunala aktörer gick tillsammans för att bilda en mer konkurrenskraftig aktör. Som mest hade de tre största elhandelskoncernerna omkring år 2000 en sammanlagd marknadsandel på över 60 procent.⁴⁰⁵

Under senare år har nya aktörer, specialiserade enbart på elhandel, etablerat sig och konkurrensen har generellt stärkts. Denna utveckling har medfört att marknadsandelen för de tre största aktörerna (Vattenfall, Eon och Fortum) för närvarande uppgår till cirka 45 procent. Antalet elhandelsföretag var cirka 220 vid

---

⁴⁰⁵ Uppgifter hämtade från Energimarknadsinspektionen (2017) *Sveriges el- och naturgasmarknad 2016* Ei R2017:04.

marknadsöppningen 1996 men har sedan några år varit stabilt kring cirka 120. En del elhandlare med kommunalt/regionalt ägande satsar i första hand på sin lokala marknad men i princip erbjuder samtliga elhandelsföretag elavtal till landets alla elkunder. Konkurrenten på elhandelsmarknaden kan därför generellt bedömas vara tillfredsställande.

Den vanligast förekommande typen av elhandelsavtal är avtal om rörligt pris. Trenden är att fler och fler överger fasta avtalsformer och anvisat avtal⁴⁰⁶ till förmån för avtal om rörligt pris. I slutet på 2017 hade 48 procent av de svenska hushållskunderna tecknat avtal om rörligt pris, medan 13 procent hade ett anvisat avtal. Övriga hade ett helt eller delvis fast prisavtal. Vid samma tid bestod den största delen av elkostnaden för lägenhetskunder med rörligt elpris, cirka 37 procent, av skatt och moms. Elhandelspriset utgjorde cirka 30 procent och elnätskostnaden cirka 33 procent.⁴⁰⁷

De senaste tio åren har andelarna för skatt och moms samt elnät successivt ökat medan andelen för elhandelspriset har minskat. Den höga andelen skatt och moms, samt elnätskostnad som till stor del är fast, medför bland annat att den andel av priset som direkt kan påverkas samt incitamenten till och de positiva kostnadseffekterna för konsumenterna av energieffektiviseringar minskar.

27.4.1 Energimarknadshubb och elhandlarcentrisk marknadsmodell

SvK och Ei har i parallella regeringsuppdrag utarbetat en modell och ett regelverk för en central elmarknadshubb som kommer att utgöra navet för all informationshantering på elmarknaden från

---

⁴⁰⁶ Avtal kund erhåller om inget aktivt val gjorts, tidigare kallat tillsvidareavtal.

⁴⁰⁷ Energiföretagen Sverige, SCB.

2020. Hubben ska drivas av SvK och kommer att innehålla information om elanläggningar, elanvändare samt mätvärden för produktion och förbrukning. Elmarknadshubben ska stödja processer för in- och utflyttning, byte av elleverantör och fakturering av förbrukad el. Tillgängligheten till och det förenklade utbytet av information för marknadens alla aktörer ska stimulera branschen, inklusive energitjänsteföretag, att erbjuda nya lösningar inom exempelvis energieffektivisering eller flexibel förbrukning.⁴⁰⁸

Ei har tagit fram ett regelverk för en så kallad elhandlarcentrisk marknadsmodell. För närvarande har elkunden kontakt med både elhandels- och elnätsföretaget. Den nya modellen innebär att kunden bara behöver ha kontakt med elhandelsföretaget som ska samfakturera kostnaderna för elförbrukning och elnätsanvändning.

Elmarknadshubben och en elhandlarcentrisk marknadsmodell torde bidra till en effektivare elmarknad genom att bidra till mer lika konkurrensvillkor mellan oberoende elhandlare och elhandelsföretag inom integrerade energikoncerner. Särskilt förslaget om samfakturering kan bidra till att en tidigare konkurrensfördel för integrerade elhandels- och elnätsföretag gentemot oberoende elhandelsföretag försvinner. Även en framtida nordisk slutkundsmarknad för el kommer att understödjas av föreslagna förändringar.

27.4.2 Elprisjämförelser, byte av elhandlare och framtidens smarta hem

Konkurrensutsatta marknader fungerar endast om konsumenter är aktiva och utnyttjar marknadens möjligheter. För att underlätta för konsumenter att vara aktiva, jämföra priser och välja elhandlare

---

⁴⁰⁸ Svenska kraftnät (2018) "Gemensam handelsplattform för intradag-handel i Europa planeras till mars 2018" (2018-01-10).

finns olika webbaserade statliga och privata initiativ. *Elpriskollen* drivs av Ei på regeringens uppdrag och där kan man jämföra priser och villkor hos Sveriges alla elhandlare. Där finns även information om kundrättigheter. Alla elhandlare måste kontinuerligt rapportera sina fasta och rörliga prisavtal till Ei som sedan presenteras på webbsidan elpriskollen.se. Det finns även privata jämförelsesajter. Exempelvis erbjuder de båda webbplatserna *Elskling* och *Compricer* prisjämförelser och möjlighet till teckning av elavtal. *Elprisguiden* är en annan webbplats för jämförelse av elpriser.

Strax under 500 000 hushållskunder i Sverige, motsvarande ungefär tio procent av hushållen, byter elhandlare under ett år. Ytterligare 20–25 procent av hushållen omförhandlar sina elavtal med sina existerande elhandlare varje år.⁴⁰⁹ Det innebär att två tredjedelar av hushållen ligger kvar i löpande, rörliga eller fasta, avtal. Därmed kan det finnas ett visst utrymme för en ökad aktivitet hos kundkollektivet för att söka bättre avtalsalternativ på marknaden. Det bör dock beaktas att löpande fasta och rörliga avtal med viss längre löptid i princip inte är tillgängliga för marknaden. Det ska även nämnas att Sverige har en av EU:s högsta nivå på byten och omförhandlingar.⁴¹⁰

En anledning till att inte fler byter elhandlare kan som nämndes ovan vara att endast en begränsad del av elpriset kan påverkas med val av elhandlare. Vid val av ett rörligt prisavtal ("börspris"), det historiskt sett billigaste avtalsalternativet, beräknas ingående börspris på samma eller snarlikt sätt av de flesta elhandlare. Kvar att

---

⁴⁰⁹ Energiföretagen Sverige, SCB.

⁴¹⁰ ACER/CEER (2016) *Annual report on the results of monitoring the internal electricity and gas markets in 2015 – retail markets*.

konkurrera med blir i stort sett endast elhandlarmarginalen, inklusive elhandlarens kostnader för elcertifikat, som sammantaget vanligen uppgår till under tio procent av totala elpriset.

Sammanfattningsvis kan konkurrensen på slutkundsmarknaden komma att förändras väsentligt i en nära framtid. Våra hem blir allt mer uppkopplade och tekniskt "smarta". Styrning av värme, av- och påslagning av ljus och hushållsapparater samt olika energi-effektiviseringstjänster kan alltmer skötas via appar och annan internetbaserad teknik. Mycket talar för att denna typ av tjänster framöver kommer att utvecklas i snabb takt och även attrahera nya företag som exempelvis Google, Facebook och Amazon. I detta perspektiv kan dagens huvudsakliga affär för elhandlarna, försäljning av el, antas spela en allt mindre roll och på sikt kunna ingå som en del av helt nya produkter och tjänster. En sådan utveckling kan således förväntas stärka och förändra konkurrensen på den del av elmarknaden som för närvarande utgör slutkundsmarknaden.